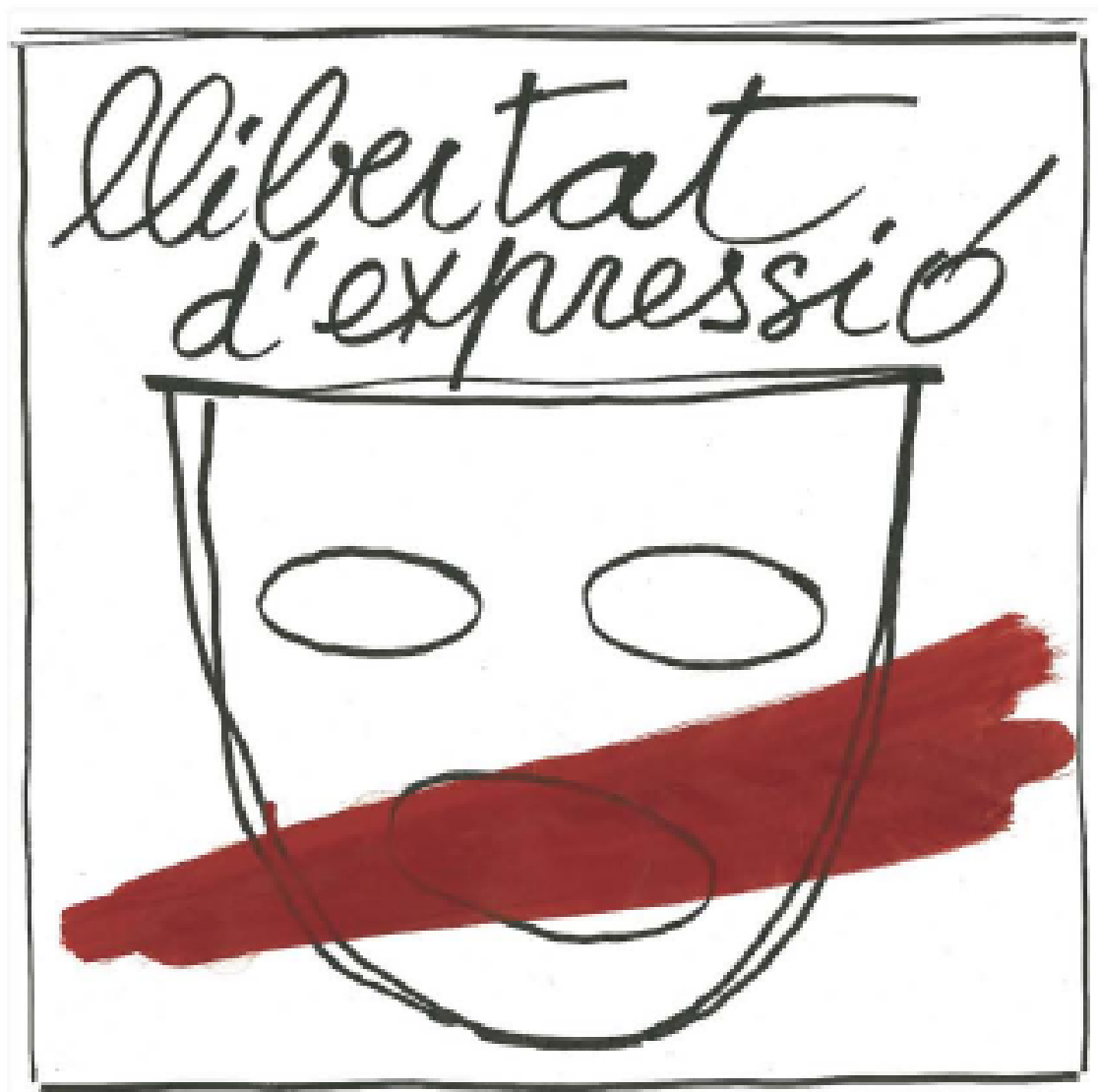

Seminari del 19 al 21 d'octubre de 2016

El teatre independent a Espanya: 1962-1980

Institut del Teatre

Barcelona

Fabià Puigserver, dibuix per a la campanya "Llibertat d'expressió", 1977.

Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques (MAE) del Institut del Teatre

Institut del Teatre

Diputació
Barcelona

En les dècades dels anys seixanta i setanta del segle passat, els grups del teatre independent a Espanya, vinculats entre si pel seu rebuig frontal al franquisme i per la seva proximitat a l'escena alternativa internacional, van renovar l'escena des de la cultura popular, les aules universitàries, els circuits alternatius i la itinerància com a forma de representació. Va ser aquest un teatre audaç que va incorporar llenguatges escènics contemporanis i que va sumar nous públics. El teatre independent va revolucionar els escenaris generant una llarga llista de companyies, trobades i festivals. La seva cronologia s'inicia el 1962, amb el naixement dels primers col·lectius, i finalitza el 1980, data de la seva autoproclamada dissolució durant les Converses de l'Escorial.

Aquest seminari té com a objectiu presentar una visió global del període, una de les etapes més rellevants en la història del teatre del segle XX.

*El teatre independent a Espanya: 1962-1980** és un projecte en xarxa de tres anys de durada, en el qual participen les següents institucions: el Centro de Arte - Museo Nacional Reina Sofía, el Centro de Documentación Teatral (INAEM), el Museo Nacional del Teatro, l'Institut del Teatre (Diputació de Barcelona) i el Centro de Documentación de las Artes Escénicas de Andalucía (Junta de Andalucía). El projecte està compost per diversos blocs: la investigació del període, el desenvolupament d'activitats públiques que el facin visible i la presentació d'una plataforma digital que aglutini informació sobre el tema. Fruit d'aquest treball en col·laboració, es desenvoluparan activitats a Madrid, Barcelona i Sevilla. Tanmateix, es planteja la possibilitat de realitzar una exposició itinerant l'any 2018.

* Aquest viatge de tres anys vol ser una celebració de la memòria viva en què alguns dels seus protagonistes participen, d'una manera o altra, en les activitats i en la documentació d'aquest projecte; l'objectiu és que els professionals i espectadors d'avui, especialment els més joves, coneguin i valorin als que van protagonitzar aquell moment

Dimecres, 19 d'octubre

10h. Inauguració de les jornades, a càrrec de:

Juanjo Puigcorbé, diputat delegat de Cultura, Diputació de Barcelona
Magda Puyo, directora general, Institut del Teatre

10.30h. Presentació del projecte d'investigació i difusió "El teatre independent a Espanya: 1962-1980", a càrrec de:

Mercè Saumell, Institut del Teatre
Natalia Álvarez, Centro de Arte - Museo Nacional Reina Sofía
Julio Huélamo, Centro de Documentación Teatral
Beatriz Patiño, Museo Nacional del Teatro
Lola Vargas, Centro de Documentación de las Artes Escenicas de Andalucía

11h. Conferència inaugural: Context del teatre independent a Catalunya, a càrrec de **Mercè Saumell**

Aproximació als inicis i consolidació del teatre independent a Catalunya. Especial atenció a les aportacions metodològiques, organitzatives i estètiques en aquest període i que van suposar una radical renovació del teatre català. Un teatre audaç, còmplice amb el públic, en un context polític de canvi.

12.15h. Pausa cafè

12.45h. Conferència: Mori el Merma, procés de creació, a càrrec de **Joan Baixas**

Perspectives sobre *Mori el Merma*, un espectacle de 1977 de la companyia Teatre de la Claca, dirigida per Joan Baixas i Teresa Calafell. Joan Miró va ser el responsable del disseny escenogràfic i dels personatges que van ser fabricats en tela, goma escuma i pintats pel seu compte. Baixas rememora el procés costat de valuosos documents audiovisuals del moment.

14h. Pausa dinar

16.30-18.30h. Taula Rodona: La memòria del teatre independent, Centres de Documentació, Arxius i Museus, amb la participació de:

Anna Valls, Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques, Institut del Teatre
Natalia Álvarez, Centro de Arte - Museo Nacional Reina Sofía
María Jesús Bajo, Centro de Documentación de las Artes Escenicas de Andalucía
Julio Huélamo, Centro de Documentación Teatral
Beatriz Patiño, Museo Nacional del Teatro
Moderadora: Lola Vargas-Zúñiga

Estat de la qüestió de la documentació sobre aquest període en els principals centres institucionals espanyols. Principals col·leccions d'arxiu i museístiques existents, fons fotogràfics, arxius personals, materials audiovisuals, etc. Projectes de futur per a la preservació i difusió d'aquest patrimoni.

10 h. Conferència: *Cos i gènere en el teatre independent*, a càrrec de David Rodríguez Solás

El reflex de nous rols masculins i femenins en el teatre independent. Noves gestualitats, noves sexualitats, nous models corporals. Referents alternatius de gènere a l'Espanya tardofranquista.

11.30h. Pausa cafè

12-14h. Taula rodona: *Espais alternatius*, amb la participació de:

Pilar Aymerich
Chus Cantero
Frederic Roda
Paca Solà
Moderador: Jordi Bordes

El teatre independent va inundar amb les seves gires i festivals la geografia espanyola. En altres escenaris: universitats, col·legis majors, parròquies, ateneus ... i el carrer. La recuperació de l'espai públic.

14-16h. Pausa dinar

16-18h. Taula rodona: *L'impacte del teatre independent a la formació teatral*, amb la participació de:

Montse Amenós
Mariano Anós
Hermann Bonnín
Joan Ollé
Moderador: **pendent de concretar**

El teatre independent va establir nous models i rols professionals que es van transmetre a través de la pràctica professional i de la docència, aportant nous coneixements i metodologies. L'herència del teatre independent va provocar la renovació de la formació teatral, ja sigui en els centres institucionals ja consolidats o a partir de noves iniciatives formatives.

10h. Conferència: *La crítica i el teatre independent*, a càrrec de César Oliva

El tractament del teatre independent en els mitjans de comunicació del franquisme i la transició. El paper de la crítica (i dels crítics) al llarg del període, la seva evolució. L'aparició de publicacions especialitzades com Primer Acto, Pipirijania o Yorik.

11.30-12h. *Pausa cafè*

12 – 14h. Taula rodona: *Teatre independent i societat*, amb la participació de:

Manu Aguilar
Manel Pousa, Pare Manel
Glòria Rognoni
Rodolf Sirera
Moderador: José Ramón Fernández

El teatre independent va suposar un revulsiu per a molts col·lectius d'aquell moment i un referent generacional en una societat que exigia canvis profunds en les seves estructures.

Participants

Natalia Álvarez

Comissària de projectes d'arts escèniques. Ha treballat a la unitat tècnica d'Iberescena i el 2010 va començar a realitzar les tasques de coordinació i comissariat d'Arts en Viu del Museu Nacional Centre d'Art Reina Sofia. Ha estat nomenada recentment codirectora dels Teatros del Canal de Madrid. Coordina aquest projecte per part del Centro de Arte – Museo Nacional Reina Sofía.

Montse Amenós

Escenògrafa. Llicenciada en Arts Escèniques a l'Institut del Teatre de Barcelona on actualment és professora. Entre 1975 i 1995, va treballar al costat de Isidre Prunés i tots dos van participar en espectacles emblemàtics del teatre independent com *Antaviana* (1977) de Dagoll-Dagom. També ha treballat per a cinema i museus i ha rebut nombrosos premis al llarg de la seva extensa trajectòria.

Mariano Anós

Actor, director i pedagog teatral. Es va iniciar en el grup Teatro Universitario de Zaragoza i després va formar part del grup Tábano. El 1973 va formar a Saragossa, al costat de Javier Anós i Pilar Laveaga, el Teatro de la Ribera, grup emblemàtic del teatre independent a Aragó en el qual va romandre fins a 1991. Després ha treballat al Teatro del Templo i com a professor d'interpretació a l'Escola municipal de Teatre de Saragossa.

Pilar Aymerich

Fotògrafa. Va estudiar teatre a Barcelona i Londres on es va iniciar en la fotografia especialitzant-se en el retrat i el reportatge. Destaca la seva sèrie 1975-1979 *Memòria d'un temps sobre la transició a Catalunya*, així com reportatges sobre La Nova Cançó i el teatre independent. Ha rebut nombrosos premis i és membre del Consell Directiu de la UPIFC (Unió de Professionals de la Imatge i la Fotografia de Catalunya).

Joan Baixas

Pintor i director escènic. En l'època del teatre independent, va dirigir la companyia Teatre de la Claca (1967-1988) on va col·laborar amb artistes com Joan Miró, Antonio Saura, Lluís Pasqual o Els Joglars. La Claca va viatjar per tot el món, i especialment *Mori el Merma* (1977), que es va poder veure des de Nova York a Sidney. Ha estat professor de l'Institut del Teatre i segueix investigant sobre l'escena i les arts plàstiques.

Maria Jesús Bajo

Doctora en Ciències de l'Espectacle. Des de 1992 està vinculada al Centre de Documentació de les Arts Escèniques d'Andalusia, on és responsable de Projectes i publicacions. El seu àmbit d'investigació és el teatre andalús del segle XX. Ha col·laborat en diferents projectes tant institucionals com privats. Coordina aquest projecte per part del CDAEA de Sevilla.

Hermann Bonnín

Director i actor de teatre i cinema i estudiós de les arts escèniques. Ha dirigit la Real Escuela Superior de Arte Dramático y Danza de Madrid (RESAD) i l'Institut del Teatre de Barcelona, des del qual impulsà una profunda renovació. Posteriorment va ser nomenat director del Centre Dramàtic de la Generalitat de Catalunya. Va ser cofundador l'any 1997 i director artístic del Brossa Espai Escènic de Barcelona i en l'actualitat és director artístic de La Seca Espai Brossa.

Jordi Bordes

Periodista cultural des de 1999. Des de 2003, s'especialitza en l'àmbit de les arts escèniques a la redacció del diari El Punt-Avui realitzant un ampli seguiment d'aquest sector a Catalunya. Actualment, també és president de la plataforma Recomana que aplega els crítics de teatre, dansa, circ i òpera dels mitjans catalans, tant en paper com digitals.

Chus Cantero

Bilbaí, la seva trajectòria professional transcorre a Sevilla on es llicencia en Econòmiques el 1973. Entre 1971 i 1980, treballa com a gestor en diferents companyies del teatre independent d'Andalusia (Crótalo, Teatro del Mediodía, Esperpento y Teatro de Repertorio). Després, es vincula a la gestió cultural de l'administració (Expo 92, Diputación de Sevilla).

José Ramón Fernández

Filòleg, dramaturg, investigador i documentalista del Centre de Documentació Teatral (CDT). És un dels autors més importants de la seva generació al costat de Juan Mayorga i Raúl Hernández Garrido amb qui va crear Teatro del Astillero a Madrid. Ha rebut nombrosos premis com el Nacional de Literatura Dramática o el Lope de Vega. Coordina aquest projecte per part del CDT.

Julio Huélamo

Doctor en Filologia Hispànica, ha desenvolupat la seva tasca docent a secundària i en diferents universitats. És autor de diversos llibres d'investigació teatral i actualment dirigeix el Centre de Documentació Teatral (CDT) de l'INAEM on lidera un ampli projecte de documentació del teatre hispà. Coordina aquest projecte per part del CDT.

César Oliva

Catedràtic de Teoria i Pràctica del Teatre de la Universitat de Múrcia, on va fundar el Teatro Universitario de Murcia (TUM), companyia amb la qual va arribar a muntar més de trenta produccions entre 1967 i 1975. Pioner del teatre independent, va ser nomenat el primer director del Festival de Almagro el 1978 i més tard ha estat convidat com a docent en nombroses universitats nacionals i internacionals.

Joan Ollé

Va fundar Dagoll-Dagom i dirigí els primers muntatges, i des d'aleshores ha posat en escena uns 80 espectacles. És professor de l'Institut del Teatre. Va fundar, amb Jordi Mesalles el Col·legi de Teatre. Va dirigir el Sitges Teatre Internacional del 1993 al 2000. Ha fet ràdio i televisió, sempre al costat de Joan Barril. Escriu setmanalment a "El Periódico de Catalunya".

Beatriz Patiño Lara

Documentalista. Llicenciada en Ciències de la Documentació per la Universitat de Granada. Des de 2007 està vinculada al Museo Nacional del Teatro, com a responsable de la Biblioteca, formant part de la Comissió per al proyecto de creació de Redes de Bibliotecas de Museos Estatales (Bimus). Des de novembre de 2015 és directora gerent del mateix museu. Coordina aquest projecte per part del Museo Nacional del Teatro.

José Manuel Pérez Aguilar

Manu Aguilar és el seu nom en l'àmbit de l'escena, després d'una llarga trajectòria iniciada l'any 1965 i que ha transcorregut pel teatre independent (Estudi de Teatre Albor, Los Goliardos, Tábano i Cooperativa Teatral Denok), per la coordinació o direcció de diversos Festivals de Teatre amb caràcter nacional o internacional (Vitòria, Saragossa, Madrid, etc.), i com a gestor teatral a diferents administracions públiques.

Manel Pousa, Pare Manel

Sacerdot des de 1975, és rector de parròquies en barris obrers de Barcelona com Verdum i Roquetes. A 2004, crea la Fundació Pare Manel on treballa amb marginats socials. Ha rebut nombrosos premis institucionals i també amonestacions de l'Arquebisbat. Gran amic de Pepe Rubianes, Carles Flavià o Joan Ollé, va participar en els inicis del teatre independent al Cau de la parròquia Villarroel.

Frederic Roda

Format a l'Institut del Teatre i a la Universitat de Barcelona, es vincula a La Nova Cançó a través del grup Tricicle el 1968 i al teatre en 1969 amb el NGTU (Nou Grup de Teatre Universitari), pont entre el teatre universitari i el teatre independent. Més tard, exercirà de docent a l'Institut del Teatre i com a director artístic de la Fira de Tàrraga. Actualment, dirigeix al Teatre de Ponent de Granollers.

David Rodríguez Solás

Doctor en Estudis Teatral per The City University de Nova York, ha publicat diversos llibres sobre l'escena hispana contemporània i actualment prepara una investigació sobre el teatre independent a Espanya. Actualment, és professor de la Universitat de Massachusetts Amherst a Estats Units.

Glòria Rognoni

Actriu, dramaturga i directora teatral. Va formar part de les companyies de teatre independent Els Joglars i Teatre de la Claca en els anys 60s i 70s. Actualment, dirigeix el grup de teatre social de l'entitat Femarec, un projecte d'integració social i cultural a Barcelona.

Mercè Saumell

Doctora en Història de l'Art. Ha estat professora de teoria teatral a les Universitats de Salamanca i Girona. Des de 1995, treballa a l'Institut del Teatre. Ha format part de diversos grups de recerca acreditats (CSIC, UB) i també de projectes europeus vinculats a les arts escèniques. El seu principal àmbit d'investigació és el teatre català contemporani. Coordina aquest projecte per part de l'Institut del Teatre juntament amb Ferran Adelantado.

Rodolf Sirera

Filòleg i historiador, dramaturg, traductor i gestor públic. El 1972 va formar part del grup independent El Rogle a València al costat del seu germà Josep Lluís. La seva obra més representada, editada i traduïda és *El verí del Teatre* (1978). Ha rebut nombrosos premis al llarg de la seva destacada trajectòria, especialment pel que fa a la realitat social i política del País Valencià.

Paca Solà

Actriu. Va ser una de les fundadores de la companyia Comediants el 1972 on ha exercit de directora de projectes durant dècades. Té una àmplia experiència en la producció, gestió i distribució d'espectacles i gires, des dels muntatges del teatre independent dels 70 fins als grans esdeveniments dels 90.

Anna Valls

Llicenciada en Filologia Catalana per la UB i en Documentació per la UOC. Postgraus en Gestió i Planificació de Biblioteques (UPF) i Habilitats Directives (UAB). Des de 2006, és la directora del Centre de Documentació i Museu de les Arts Escèniques de l'Institut del Teatre, on ha impulsat un projecte de canvi focalitzat en la difusió del patrimoni.

María Dolores Vargas-Zúñiga

Llicenciada en Geografia i Història i postgrau en Arxivística i Documentació. Responsable de l'arxiu fotogràfic de l'Expo de Sevilla 92, entre 1997 i 2006 és directora del Centro de Documentación de las Artes Escenicas de Andalucía, càrrec que reprèn el 2012. Compta amb nombroses publicacions i va ser comissària de l'exposició Teatro independiente en Andalucía. Coordina aquest projecte per part del CDAEA.

Durant aquestes jornades, al vestíbul del Teatre Estudi podran visionar-se les entrevistes realitzades en el marc d'aquest projecte amb alguns dels protagonistes del teatre independent català:

- Anna Rosa Cisquella (Els Joglars, Dagoll Dagom)
- Josep Anton Codina (Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, Alpha 63, Nova Companyia de Barcelona)
- Joan Font (Comediants)
- Joan Maria Gual (A-71)
- Lluís Pasqual (La Tartana, Teatre Lliure)
- Mercedes Sampietro (Grupo Cátaró)

Institut del Teatre

Plaça Margarida Xirgu, s/n
08004 Barcelona
Tel. (34) 932 273 900

www.institutdelteatre

Entrada gratuïta fins completar aforament

Coorganitzen:

**Diputació
Barcelona**

Institut del Teatre

MUSEO NACIONAL DEL TEATRO

Agencia Andaluza de Instituciones Culturales
CONSEJERÍA DE CULTURA